

'Ondergrond-bovengrond'

Eindrapport

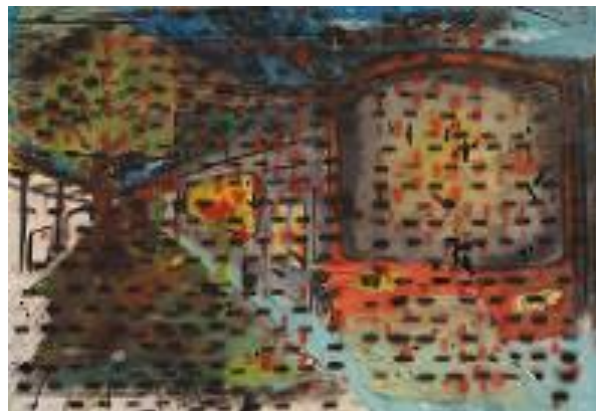
Door CAW Brussel-Albatros en vzw Hobo

Deelnemers Hobo: Zacky, Abdullah, Reemance, Mounir, Mimoun, Mohamed, Naima, Maryam, Housseyn, Soufian, Hanane, Aboubakar, Muqtar, Albert, Cathy, Whalid, Otman, Hamid, Guilli, Tamara, Daf, Francine, Dimitranka, Imad, Rachel, Edith, Sandra, Issa, Amine, Rita, Marie-Louise, Mohamed, Khalid, Freddy, Christophe, Thérèse, Jean-Luc.

Begeleiding door *Griet Goelen, Projectverantwoordelijke Hobo*

Deelnemers Albatros: Ramil, Anne-Marie, Jenny, Nishan, Xavier, Nico, Jeremy, Sylvie, Jaak.

Begeleiding door *Petra Vandenberghen, Projectverantwoordelijke Albatros*

0) Inleiding

De algemene doelstellingen van dit project waren het creëren van verbondenheid, verhogen van maatschappelijke participatie, versterken van competenties, in dialoog gaan en werken rond beeldvorming.

Het paste hiermee volledig binnen de aanpak van Hobo en Albatros als voorstanders van een integrale en inclusieve benadering van dak- en thuisloosheid. Beide organisaties zetten hier sterk op in. De subsidie van Plug-into-Brussels gaf ons de mogelijkheid om een stap verder te gaan. In dit verslag leest u hoe we concreet met deze doelstellingen aan de slag zijn gegaan.

De finaliteit van de tentoonstelling gaf ons als organisaties een belangrijk instrument om concreet aan de slag te gaan met onze cliënten rond competenties. De meest evidente is het leren en ontdekken van de eigen creatieve competenties, maar niet minder onbelangrijk was de mogelijkheid die het ons gaf om hen in contact te brengen met zichzelf, met andere deelnemers en uiteindelijk ook met het grotere publiek. Dak- en thuisloze mensen kampen vaak met een sterk gevoel van isolement. Er zit een kloof tussen hen en anderen (zelfs met mensen in gelijkaardige situaties). De individuele problemen isoleren hen en het is vaak moeilijk om contact te leggen met de buitenwereld. Doorheen dit project hebben we de kansen aangegrepen waar we maar konden, om hen in dialoog te brengen met andere mensen. Het positieve karakter van creatieve processen is daarbij cruciaal. Mensen vertrekken vanuit hun ideeën, hun potentieel. Wat op de voorgrond komt, zijn geen complexe problemen (zoals administratie, het vinden van woning of werk of de complexiteit van hun situatie), maar concrete uitdagingen. Het geeft de mogelijkheid om op een positieve manier in dialoog te gaan met elkaar, en zich verbonden te voelen door eenzelfde doel: creatief zijn en zichzelf tonen/verwezenlijken.

We hebben met dit project grenzen opengebroken. Persoonlijke grenzen, geografische grenzen, sociale grenzen. De meerwaarde van dit project is dat het de kans heeft gegeven aan mensen die zich vaak compleet verweesd voelen aan te laten sluiten bij een collectief proces. Een project dat gedragen werd door velen en waarbij elke inbreng, hoe klein ook, zijn plaats had en reële waarde had.

Het publieke karakter van het eindproduct, een tentoonstelling, had twee grote voordelen. Het gaf ons eerst en vooral een podium voor onze mensen om zich te tonen in hun krachten. Om te voelen dat er mensen zijn die geïnteresseerd zijn in wat zij kunnen, in wie zij zijn. De impact hiervan op hun gevoel van eigenwaarde, hun gevoel van verbondenheid met de maatschappij mag niet onderschat worden. Ten tweede gaf het ons de mogelijkheid om naar een groter publiek toe een genuanceerder beeld te tonen van mensen in armoede, van mensen in situaties van dak- en thuisloosheid. De deelnemers hebben doorheen de tentoonstelling de bezoekers aangetoond dat dak- en thuisloze mensen geen 'verloren' mensen zijn, maar mensen die indien de situatie het hen toelaat en ondanks een moeilijke situatie, krachtige mensen zijn. Met dromen, ambities en heel wat competenties.

De tentoonstelling was op deze manier een doel op zich, maar zeker ook een middel dat gedurende het hele project is ingezet om richting en zin te geven aan het dagdagelijkse leven. Dit verslag kent dan ook twee grote delen. Het eerste betreft het proces van de zes

maanden, het tweede betreft de tentoonstelling. Het mag duidelijk zijn dat voor ons het proces veel belangrijker was dan het eindresultaat, maar we zijn erg tevreden te mogen aantonen dat beide delen kwalitatief en kwantitatief onze (en deze van de deelnemers) verwachtingen hebben ingelost.

1) Cijfermatige gegevens

Gedurende de zes maanden waarin we aan dit project gewerkt hebben, zijn er **21 atelierdagen** doorgegaan bij Hobo, telkens op dinsdag. Het aantal deelnemers per keer schommelde tussen de 8 en de 16. **Gemiddeld** waren er **12 deelnemers** aanwezig per atelier. In totaal waren er **37 verschillende deelnemers van Hobo**. De deelnemers hebben individueel gemiddeld zo'n 7 keer deelgenomen. We zagen geen grote pieken of dalingen in de aanwezigheid, het enthousiasme en de participatie bleven vrij constant. Dit aantal deelnemers stelt ons zeker tevreden gezien we dicht tegen het maximum aantal mensen zaten om comfortabel te kunnen blijven werken in de beschikbare ruimte. Er hebben eveneens een aantal mensen meegedaan die we daarvoor niet of nauwelijks betrokken kregen bij het crea-atelier. Dit toont aan dat dit project ook motiverend en inspirerend heeft gewerkt voor mensen die we voordien niet bereikten of die niet vertrouwd waren met creatieve processen.

Bij Albatros werd er gedurende **16 dagen** aan dit project gewerkt. Hier waren er **gemiddeld 5 deelnemers** per keer aanwezig. Een aantal deelnemers waren er haast telkens, 2 deelnemers zijn tijdens het traject elders gaan verblijven maar bleven in contact en hebben hun kunstwerk ook afgewerkt. Er is zowel in groep gewerkt als individueel.

2) Parcours

We zijn geslaagd in de primaire opzet van dit project: deelnemers laten ontdekken (zowel met materialen als in eigen mogelijkheden en kunnen) en zich verenigen. Het voortraject was een proces van lange adem. Het vroeg tijd om de mensen hun vertrouwen te winnen en genoeg openheid te creëren van waaruit we konden beginnen beeldend te werken. We merkten dat na dit proces van vertrouwdheid en het creëren van openheid, comfortzones langzamerhand opzij werden geschoven. Het zelfvertrouwen van de deelnemers groeide en mensen bloeiden open. Het was merkbaar dat mensen aan draagkracht wonnen. Er was zowel individueel- als groepsenthousiasme.

Het opzet om gedurende heel het traject in één groep te werken (groepen van Albatros en Hobo samen) hebben we niet volledig doorgevoerd. Het werd snel duidelijk dat het voor een aantal van de mensen van Albatros moeilijk was om in een grote groep te werken (te druk, te veel impulsen). Velen van hen zitten in een moeizame herstelperiode en hebben nood aan rust en hun eigen ritme (terug)vinden. Er is dan ook geopteerd om met hen in kleine groep en op een rustigere plaats te blijven werken, daar we wilden blijven inspelen op de noden, werken op maat en grenzen respecteren... .

De begeleiders van beide groepen bleven elkaar op de hoogte houden van waar zij intern mee bezig waren en hielden ook de deelnemers op de hoogte. Zo bleven de deelnemers toch in contact met de fasen van elkaars maakproces en het reilen en zeilen van de ateliers. Een atelierbezoek bij de collega's werd op geregelde basis op de agenda geplaatst. We merkten dat dit voor sommige deelnemers niet eenvoudig was, maar we wilden blijven inzetten op verbondheid, niet enkel intern in de groepen per organisatie, maar ook over de grenzen van de organisatie heen. Anderzijds was het ook leerrijk onderling, omdat de deelnemers merkten dat er verschillende fases waren in persoonlijke processen en rehabilitatie.

Door deze aanpak zijn we er in geslaagd om te blijven werken op maat en het individueel ritme van de deelnemers. Het sociale van dit project is sterk op de voorgrond gebleven en heeft niet ondergedaan aan het artistieke. Integendeel, het sociale aspect en het artistieke zijn wat dit project tot een waardevol project met kwalitatieve resultaten heeft gemaakt.

Er is sterk geïnvesteerd in het sociale karakter van dit project: mensen bij elkaar krijgen (en houden), inzetten op het in contact brengen met elkaar (door bv. samen aan werkstukken te werken),... Dit was voelbaar aan de interactie tussen de deelnemers onderling, maar eveneens met het publiek tijdens de vernissage en tijdens de permanenties van de tentoonstelling.

We hoopten om via de werking (en de tentoonstelling) het onderwerp " thuisloos-dakloos" in een ander daglicht te plaatsen, en te verwijderen van het stereotype beeld van een dakloze. Daar zijn we naar ons gevoel goed in geslaagd. Het was een tentoonstelling met belangstelling van het publiek naar de kunstenaars én van de kunstenaars naar het publiek. Tot slot merkten we een grote betrokkenheid en engagement van de deelnemers bij het hele project. Het enthousiasme en "het willen" was groot onder de deelnemers. Dit speelde zich ook af op domeinen naast/ buiten het project. Een aantal mensen was actiever bezig met de aanpak om hun zaken geregeld te krijgen en/of onder ogen te zien. Vb. zoeken naar

werk, huisvesting, dagbesteding,... Mensen ontdekten hun sterke kanten, deze werden op de voorgrond geplaatst en dat gaf hen duidelijk meer veerkracht. Voor sommigen voelde dit zelfs als een overtreffen van hun kunnen.

Een aantal quotes van deelnemers ter illustratie.

"Dit is de eerste keer dat iemand zegt dat ik talent heb."

Ludo, deelnemer

"Ik wist niet dat ik dit allemaal kon."

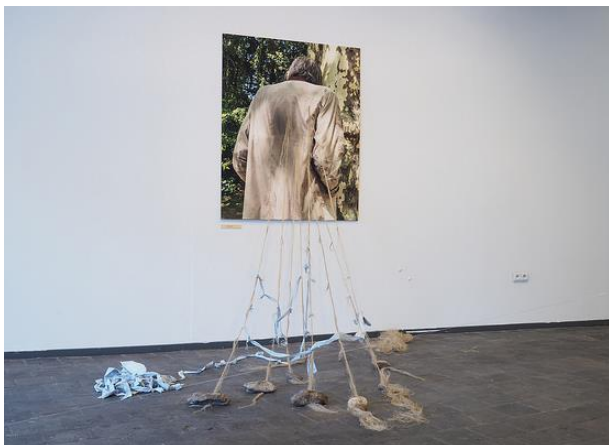
Jenny, deelnemster

"Ik ben sinds jaren op eigen initiatief terug naar een museum en een bibliotheek geweest. Ik herinner mij nu terug dat ik ooit een schrijver als buurman had en dat die mij soms om raad vroeg omdat hij mij artistiek vond. Ik was dit vergeten."

Xavier, deelnemer

"Ik heb nu een reden om op te staan."

Anne-Marie, deelnemster

3) Tentoonstelling, vernissage & communicatie

De tentoonstelling opende op 1 juni 2018 met een vernissage en is daarna nog 7 dagen open geweest van 12 tot 18u, telkens op woensdag en in het weekend.

We maakten een flyer en een poster van de tentoonstelling met de data en uren op en de logo's van de partners. Deze werden fysiek opgehangen in vele cafés, gemeenschapscentra, sociale organisaties in Brussel en ramen van sympathisanten. Daarnaast werden zij ook digitaal per email verspreid naar alle partnerorganisaties van Hobo en op het CAW-intranet geplaatst. Er werd eveneens een facebookpagina aangemaakt van dit evenement die gedeeld werd door de deelnemende organisaties aan hun publiek (Hobo, De Markten,..) maar ook door personen (begeleiders, deelnemers, collega's,..). Ook Gemeenschapscentrum De Markten heeft een stuk over onze tentoonstelling gepubliceerd in hun magazine "De Vijfhoek". We werden tevens vermeld in hun programmatie. Tot slot werd de link naar ons evenement en de flyer ook geplaatst op de online Brusselse activiteitenagenda's.

Op de vernissage van de tentoonstellingen waren een honderdtal mensen aanwezig. In totaal hebben we **183 bezoekers** mogen verwelkomen op de tentoonstelling. Deze cijfers geven ons zeker voldoening en losten de verwachtingen van ons als organisatie en van de kunstenaars zelf in. Op de vernissage werd een rondleiding georganiseerd door de deelnemers van het project. Het publiek wandelde langs de verschillende kunstwerken en kregen uitleg bij de werken door de maker(s). (Waarom heeft hij/zij het gemaakt, hoe is het tot stand gekomen,..).

Het was erg mooi om zien dat de deelnemers trots waren op hun werken en er geanimeerd over vertelden. Er werd hen een kans gegeven hun werk toe te lichten en ze werden als artiest op een voetstuk geplaatst wat naar ons gevoel bij velen een zeer positief effect had op het geloof in zichzelf. Dit was ook een van de hoofddoelstellingen van het project. Het was niet vanzelfsprekend voor velen onder hen om zo publiek het woord te nemen. Het woord nemen en wat er gezegd zou worden, werd dan ook op voorhand voorbereid. Het feit dat het overgrote gedeelte van de groep er toe is gekomen om tijdens deze rondleiding het woord te nemen, is een zeer sterke prestatie.

Na de rondleiding werd een muzikaal optreden voorzien door Jean-Luc, tevens een deelnemer van dit project. De barbediening en hapjes werden verzorgd door mensen van onthaalhuis Albatros. De lijn van participatie werd doorgetrokken; niet enkel in het maken van de kunstwerken maar ook bij de organisatie van de tentoonstelling en vernissage zelf. Het was een tentoonstelling VAN hen, DOOR hen. Dit betekende ook dat na de vernissage en tijdens de week van opening van de tentoonstelling deelnemers van Hobo en Albatros ook de permanenties op zich namen. Tijdens deze permanenties namen velen spontaan de rol van gids op.

Het publiek op de tentoonstelling was zeer divers, zowel qua leeftijd als afkomst, beroepssector,.. Op de vernissage was een bonte verzameling van mensen met een verschillende achtergrond aanwezig.

De reacties van het publiek, de bezoekers en deelnemers zelf, waren erg positief en ontroerd; hieronder enkele voorbeelden uit het gastenboek.

“Leuke en leerrijke ervaring deel te nemen in de crea om deze prachtige tentoonstelling te kunnen realiseren”

Freddy Tallieu, deelnemer creatief atelier Hobo, gastenboek tentoonstelling

“Heel mooie expressies van verschillende talenten”

gastenboek tentoonstelling

“Mooi werk. Van waarde voor ons allen!”

gastenboek tentoonstelling

“Origineel, wonderlijk, het leven onder de grond...Gefeliciteerd voor dit knap werk.”

Barbara, gastenboek tentoonstelling

“Goed gedaan. Super bien fait. Wanneer deel II?”

gastenboek tentoonstelling

“Diepgewortelde schoonheid”

Stefan, gastenboek tentoonstelling

“Belle expo et beaucoup de créativité et d’imagination. Continuez de faire voler les idées comme des papillons dans le ciel.”

gastenboek tentoonstelling

We hebben verschillende keren gehoord dat de bezoekers het ook aangenaam en interessant vonden om de tentoonstelling te bezoeken omwille van de artistieke waarde van de werken en niet enkel als « sociaal project ».

We hebben geprobeerd om de grenzen van de organisaties en van de deelnemers te blijven verkennen, zowel op persoonlijk als artistiek vlak. Het gaf bijzonder veel voldoening dat deze inzet niet onopgemerkt is gebleven bij het publiek. Er werden zelfs enkele werken verkocht en er was interesse vanuit een galerij. Dit zijn mooie erkenningen voor de deelnemers.

4) Financiële informatie

De middelen van Plug-into-Brussels hebben gebruikt voor de volgende posten. In het financiële verslag treft u de details van deze uitgaven aan.

Kostenpost	Totaal Uitgave
Creatief Materiaal *	€ 2653,54
Voeding en drank **	€ 391,37
Prestaties (vrijwilligers, kunstenaarsvergoedingen) ***	€ 205
Vervoer	€ 7,40
Promotie ****	€ 243,30
TOTAAL	€ 3500,61

* Tijdens de opzet van het project hebben we een sterke partner gevonden in Gemeenschapscentrum De Markten. Zij hebben ons gratis een tentoonstellingsruimte ter beschikking gesteld. Hierdoor hadden we meer speelruimte in het budget om geld aan materiaal te besteden. Dit stelde ons in staat om verder te gaan in het experimenteren met nieuwe materialen (bijvoorbeeld alginaat, plaaster, glasramen..) en om ideeën te verwezenlijken die we anders niet zouden hebben kunnen uitwerken. De deelnemers hebben hier dankbaar gebruik van gemaakt. De eindwerken op de tentoonstelling tonen dit aan.

** Gezien de situatie van de mensen en het verbindende karakter van samen-eten, is de tweede grootste post binnen dit budget gegaan naar voeding en drank. Tijdens elk atelier werd een gezonde en voedzame maaltijd voorzien. Ook tijdens de vernissage werd er eten en drank voorzien voor de aanwezigen.

*** Sommige materialen vragen specifieke begeleiding. Voor bepaalde artistieke disciplines hebben we beroep gedaan op enkele kunstenaars om ons bij te staan in het creatieve proces. Deze hebben we hiervoor vergoed met een Kleine VergoedingsRegeling voor artiesten.

**** Deze uitgavepost is direct verbonden met de tentoonstelling en vernissage. Zie deel 3) Tentoonstelling, vernissage & communicatie.

5) Bedanking

Tot slot wensen wij nog de VGC te bedanken voor jullie steun namens Hobo en Albatros, maar zeker ook namens de deelnemers van dit project. Dit project had niet gerealiseerd kunnen worden zonder jullie vertrouwen en ondersteuning.

Bedankt!